

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“มิตตภาว — ความเป็นมิตร, มิตรภาพ”

คำว่า **มิตตภาว** เป็นคำภาษาบาลี อ่านตามภาษาบาลีว่า มิต - ตะ - บา - วะ มาจากคำว่า **มิตต** (มิตร, เพื่อน, หวังดี, ประารถนาดี) กับ คำว่า **ภาว** (ความเป็น) แปลรวมกันได้ว่า **ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน ความเป็นผู้หวังดี ประารถนาดีต่อผู้อื่น** หรือ แปลทับศัพท์เป็น **มิตรภาพ** ซึ่งก็คือ ความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรมฝ่ายดี คือ เมตตา ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน นั่นเอง ดังข้อความจากปรมัตถโชติก อรรถกถา ขุททกนิกาย สุตตนิบาต รัตนสูตร ว่า “ขอท่านทั้งหลาย จงเข้าไปตั้งเมตตา คือ มิตรภาพ ได้แก่ ความเป็นผู้มีอัธยาศัยเกื้อกูลในหมู่สัตว์ที่เป็น มนุษย์นั้น”

ลักษณะเป็นต้น ของเมตตา มีดังนี้

“เมตตามีความเป็นไปโดยอาการประพัตติเกื้อกูลเป็นลักษณะ มีการน้อมเข้าไปซึ่งประโยชน์ เกื้อกูลในสัตว์เป็นระส คือเป็นกิจ มีการบำบัดความอาฆาตเป็นอาการปรากฏ มีการเห็นความที่สัตว์ เป็นที่ชอบใจ คือไม่โกรธเคือง ไม่ขุ่นเคืองในขณะนั้น เป็นปทัฏฐาน คือเป็นเหตุก่อให้เกิด มีการเข้าไป สงบพยาบาล เป็นสมบัติ (ความถึงพร้อม) มีการเกิดความสเนหา (ความติดข้อง) เป็นวิบัติ”

(จาก พระอภิธรรมปิฎก ัมมสังคณีปกรณ์)

เป็นความจริงที่ว่าเรื่องของจิตใจของแต่ละบุคคล เป็นเรื่องที่ระวิงยากจริงๆ เพราะเคยชินกับการที่จะเป็นอกุศล ทั้งโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น เพราะฉะนั้น เรื่องของกุศลซึ่งจะอบรมเจริญ ให้มีมากขึ้นได้ ก็จะต้องเป็นปัญญาที่ประกอบพร้อมด้วยสติสัมปชัญญะ ที่จะรู้ลักษณะของจิตใน ขณะนั้นว่า เป็นกุศล หรือเป็นอกุศล เพราะขณะใดที่มีความประพัตติเกื้อกูลจริงๆ ไม่ใช่ด้วยความ พ้อใจ หรือว่าด้วยความเป็นพวกพ้อง ในขณะนั้นเป็นลักษณะของเมตตา

เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาธรรมต้องเป็นผู้ที่ละเอียด พิจารณาไตร่ตรองพระธรรมอย่างรอบคอบ จึงจะได้สาระจากพระธรรม สามารถที่จะอบรมเจริญเมตตาในชีวิตประจำวันได้ เช่น ในขณะที่เห็น คนหนึ่งคนใด อาจจะเป็นคนแปลกหน้า อาจจะเป็นต่างชาติต่างภาษา แล้วรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น มีความรู้สึกเหมือนเห็นมิตร เห็นเพื่อน หรือเห็นศัตรู? ถ้าในขณะใดที่มีความรู้สึกเหมือนเห็นมิตร เห็นเพื่อน ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นใคร ขณะนั้นเป็นอาการปรากฏของเมตตา เพราะเมตตามีการบำบัด ความอาฆาต ความขุ่นเคืองใจหรือความไม่พอใจ เป็นอาการปรากฏ

ถ้าคน ๒ คนกำลังโกรธกัน กำลังทะเลาะกัน ท่านก็เห็นเหตุการณ์นั้นด้วย ถ้าขณะนั้นท่านเข้าข้าง คนหนึ่งคนใด นั่นไม่ใช่เมตตา แต่เป็นโลภะ เป็นความติดข้อง แต่ถ้าสามารถจะมีความเป็นมิตรกับทั้ง ๒ คนที่กำลังโกรธกันได้ ไม่ว่าใครจะประพัตติดี หรือใครจะประพัตติชั่ว เวลาที่ท่านเห็นบุคคลที่

ประพุดิษฐ์ มีความรู้สึกเอ็นดู เมตตา สงเคราะห์ สามารถที่จะทำประโยชน์เกื้อกูลกับบุคคลนั้นได้ นั่นคือลักษณะของผู้ที่มีเมตตาเกิดขึ้นในขณะนั้น มิตรภาพ เกิดแล้วในขณะนั้น ไม่ใช่มีการเห็นว่าเป็นโทษ แล้วก็ขุ่นเคือง พร้อมทั้งซ้ำเติม ซึ่งเป็นการทำให้บุคคลนั้นเดือดร้อน นั่นไม่ใช่ลักษณะของเมตตา

บุคคลผู้ที่เป็นมิตรกับทุกคน มีความรู้สึกสนิทสนมด้วยความจริงใจ ก็ย่อมจะเป็นผู้มีกรุณา เวลาที่บุคคลทั้งหลายประสบความทุกข์เดือดร้อน แล้วย่อมเป็นผู้มีมุทิตา พลอยยินดีชื่นชมด้วยเวลาที่บุคคลอื่นประสบกับความสุขความเจริญหรือความสำเร็จ และถ้าไม่สามารถที่จะเกื้อกูลได้ หรือแม้ว่าจะได้ทำประโยชน์เกื้อกูลแล้วแต่ไม่สำเร็จ บุคคลนั้นก็ยังเป็นผู้ไม่ขุ่นเคืองใจ เพราะรู้ว่าแล้วแต่เหตุปัจจัยหรือกรรมของบุคคลนั้น ก็สามารถที่จะอบรมเจริญอุเบกขา (ความเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปด้วยอำนาจของอกุศล) ได้

เพราะฉะนั้น จึงแสดงให้เห็นตามความเป็นจริงว่า เมตตา ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน หรือมิตรภาพนั้น เป็นกุศลธรรมที่ควรอบรมเจริญขึ้นในชีวิตประจำวัน นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง แล้วยังเป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อบุคคลอื่นได้ด้วย และประการที่สำคัญ เมตตาจะเป็นพื้นฐานให้กุศลธรรมประการอื่นพลอยเจริญขึ้นด้วย ซึ่งกุศลธรรมนี้เอง จะเป็นมิตรแท้ เป็นเพื่อนแท้ ที่คอยจะนำแต่ประโยชน์เกื้อกูลมาให้ ไม่นำความทุกข์ความเดือดร้อนมาให้เลยแม้แต่น้อย.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร . ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]